

DE COLUMNISTEN-ZIEKTE

C.I Dessaur

Wat zullen, als iemand vanuit een latere tijd op de onze terugblijkt, de meest verachtelijke symptomen van onze cultuur blijken te zijn geweest? Het hysterische voetbalgedoe? De geweldcultuur in de mannenmedia? De muzak in restaurants en winkelcentra?

Naar mijn mening worden de platvloerse kanten van onze laat-twintigste-eeuwse cultuur nergens zo feilloos in gespiegeld als in de duizenden columns die tegenwoordig onze media ontsieren. Wie te beroerd is om een artikel of essay te schrijven, wie niet bij machte is het nieuws te verslaan, of een boek, bijeenkomst of uitvoering te recenseren, bakt columns: lichte, vrijblijvende prietpraat, waarin de columnist niet geacht wordt het met de waarheid respectievelijk de juiste weergave van feiten erg nauw te nemen, als de stijl maar goed is, dat wil zeggen geestig en polemisch. De twee of drie goede columnisten in Nederland maken nog wel iets aardigs van deze ongelukkige communicatievorm. De tientallen overige columnisten van onze dag- en weekbladen schrijven kleurlozer en zijn doorgaans wat de waarheid betreft onbetrouwbaarder. De zwakste journalisten in Nederland doen op hun beurt het tweede plan nog eens slapjes na. Inmiddels geheel zonder pogingen tot humor of stilistisch vuurwerk, laten zij hun ongefundeerde opinies de vrije loop. Hun lezers worden, op een koopje, niet eens meer geamuseerd, maar nog wel gedesinformeerd en eventueel gevoed in hun rancunes.

Zo'n gemakzuchtige journalist van het derde plan binnen een zelfs op wat hoger journalistiek niveau al onplezierig genre, dhr. Verbrugh, geeft in *JONAS* van 25 november jl. een uitermate misleidende versie van het betoog dat ik hield in mijn afscheidscollege van de K.U. Nijmegen. (De integrale tekst, gepubliceerd als *De achtste scheppingsdag* door Uitgeverij Gouda Quint te Arnhem, omvat 32 pagina's, waarvan 2 pagina's litteratuurverwijzingen.)

Volgens dhr. Verbrugh zou ik 'zonder enige toelichting' genetische technologie, eugenetica en euthanasie 'in één samenhang hebben gebracht'. (Zouden twee of drie 'samenhangen' misschien wel goed zijn geweest in zijn columnistenoog?) Dit complex zou ik vervolgens, zonder argumentatie, in verband hebben gebracht met het nationaal-socialisme en ik zou dit alles hebben gedaan op emotionele gronden.

Om de absurditeit van dhr. Verbrugh's weergave van mijn afscheidsrede aan te tonen, zal ik hier een summiere, maar wel correcte samenvatting van het biologische deel ervan geven:

Onder invloed van het neo-darwinisme ontstond in de vroege twintigste eeuw een eugenetische beweging die zich geroepen achtte de voortplanting van de 'besten' (naar sociaal-darwinistische maatstaven en in hun ogen) te bevorderen en die van de *unfittest* te voorkomen. In Engeland leidde dit tot dwaze eugenetische idealen op grond van sociale-klasse-kenmerken. In de Verenigde Staten werd een racistisch maar ook WASP-ish sterilisatieprogramma tot ver in de jaren vijftig metterdaad gepraktiseerd.

In het nationaal-socialistische Duitsland werd de sociaal-darwinistische ideologie met haar eugenetische en aldaar óók euthanatische uitlopers aanvankelijk vooral gericht tegen niet-joodse Duitsers. De eugenetica kon in die tijd alleen nog maar door sterilisatie worden bevorderd. De euthanasie op zwakzinnigen, krankzinnigen, meervoudig gehandicapten, demente bejaarden, werd in het begin vooral gepleegd op 'arische' patiënten. Pas in een later stadium werden joden (en zigeuners) door de Duitsers massaal uitgeroeid met behulp van technieken, die waren ontwikkeld op in hun ogen onvolmaakte mede-'ariërs'. (Zie de literatuurverwijzing voor het bovenstaande in *De achtste scheppingsdag*, met name D. Kevles, *In the Name of Eugenics*, Penguin, 1986 en E. Klee, *Euthanasie im NS-Staat* + idem, *Dokumente zur Euthanasie*, Fischer, 1983.)

Ideologie en praktijk van de nazi's op het gebied van eugenetica en euthanasie waren dus niet, zoals dhr. Verbrugh met veel aplomb beweert, een uitvloeisel van hun antisemitisme. Uiteraard hebben velen dat lange tijd gedacht, maar als dhr. Verbrugh de betreffende literatuur had gelezen en eventueel zelfs de moeite had genomen het afscheidscollege te bestuderen dat hij zo misvormd weergeeft, had ook deze columnist inmiddels kunnen weten hoe de sociaal-darwinistische eugenetische ideologie in nationaal-socialistisch Duitsland werd opgevat en stapsgewijs toegepast.

De combinatie van eugenetica niet alleen met sterilisatie, maar ook met ongevroagde euthanasie, is iets wat speciaal in Duitsland voorkwam. De medici, verpleegkundigen en 'leken' in Nederland die nu actieve euthanasie plegen op gehandicapte babies, op demente bejaarden, op psychisch zwaar gestoorden - kortom op slachtoffers bij wie van 'vrijwilligheid' in enigerlei zin geen sprake kan zijn - voegen zich daarmee bij de Duitse eugenetische variant uit de tijd van het nationaal-socialisme. De juristen die hen niet vervolgen en niet of ongewoon licht bestraffen voor hun moord met voorbedachten rade op de meest weerlozen in de samenleving, doen uiteraard hetzelfde.

'Vrijwillige' euthanasie valt hier enigszins buiten, behalve dat vrijwilligheid niet altijd even gemakkelijk is vast te stellen, dat medici eraan wennen hun ernstige patiënten te doden in plaats van hen bij te staan en naar nieuwe therapieën te streven en, last but not least, dat de nu jubilerende 'Vereniging voor vrijwillige euthanasie' nimmer enig protest heeft laten horen als er weer eens een slachtoffer van onvrijwillige euthanasie was gemaakt in dit vooruitstrevende land.

In de columnisten-weergave van mijn afscheidsrede probeert dhr. Verbrugh en passant te suggereren dat ik de huidige medisch-biologische wetenschap (in het algemeen!) van anti-humane tendenzen (of eventueel zelfs van een nieuw soort 'anti-semitisme'?) zou beschuldigen. Hoezeer dit een leugen is, is hopelijk uit het bovenstaande duidelijk geworden.

De lezers van JONAS die graag willen weten hoe de historische ontwikkeling van de eugenetische ideologie (die binnenkort gebruik zal kunnen maken van de toepassing van recombinant-DNA-technieken op de menselijke voortplantingscellen) tot dusver is verlopen, kan ik behalve naar mijn al genoemde rede verwijzen naar de volgende Nederlandstalige publicatie:

-C.J.C. Rutenfrans, 'Euthanasie: Volg het spoor terug', in: *Intermediair*, jrg. 22, 49, 5 dec. 1986, pp. 3-7 en pp. 59-67.

In dit artikel wordt nog eens glashelder en met veel details uiteengezet wat de eugenetici en euthanatici (de schoonmaakploeg die de eugenetische zegetocht helpt voorbereiden) beweegt en in welk gezelschap zij zich bevinden met hun ideeën, normen en idealen.

Aan het slot van zijn column geeft dhr. Verbrugh nog een tweede staaltje van zijn (al dan niet moedwillige - je weet het nooit zeker -) domheid, in een paar opmerkingen over wat ik heb gezegd over het mensbeeld als metafoor en over mijn noodgedwongen schematische aanduidingen van alternatieven, aan het eind van mijn voor de gelegenheid toch al erg uitgebreide betoog. Ik verwijs geïnteresseerden in dit onderwerp naar mijn eerstkomende publicatie: *Mystiek en magie in de literatuur*, een verzameling van vijf recente lezingen, die medio december verschijnt bij uitgeverij Martinus Nijhoff te Leiden.

Wat de kennelijk door het columnistenvirus besmette heer Verbrugh betreft, lijkt een klassieke jiddische uitspraak mij ter afsluiting het meest passend: Bleib gesund!